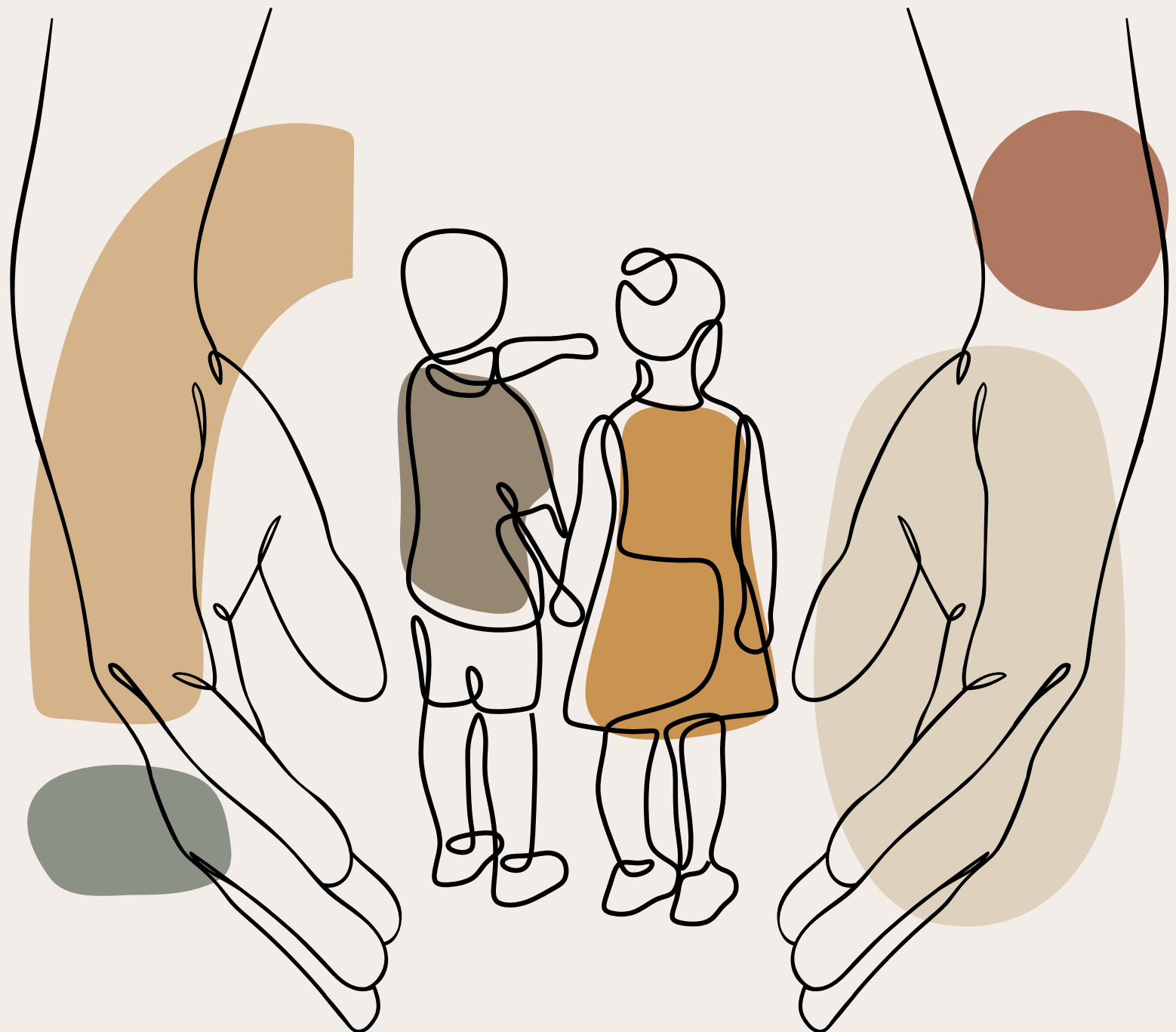

Република Северна Македонија

Министерство за труд
и социјална политика

ПРОТОКОЛ ЗА МЕЃУСЕКТОРСКА СОРАБОТКА ЗА ПОСТАПУВАЊЕ СО ДЕЦА НА УЛИЦА

Република Северна Македонија

Министерство за труд
и социјална политика

ПРОТОКОЛ ЗА МЕЃУСЕКТОРСКА СОРАБОТКА ЗА ПОСТАПУВАЊЕ СО ДЕЦА НА УЛИЦА

Документот е изработен со поддршка од Програмата за развој на Обединетите нации (УНДП) и Амбасадата на Норвешка.

СОДРЖИНА

ВОВЕД	5
1. ТЕОРЕТСКИ ДЕЛ	7
1.1 НАЦИОНАЛНА ЛЕГИСЛАТИВА	7
1.2 МЕЃУНАРОДНИ ДОКУМЕНТИ И КОНВЕНЦИИ	9
2. ПОИМИ КОРИСТЕНИ ВО ОВОЈ ПРОТОКОЛ	12
3. ИДЕНТИФИКУВАЊЕ НА ДЕЦА НА УЛИЦА	14
4. ПОСТАПКА ЗА ЗАШТИТА НА ДЕЦАТА КОИ СЕ ВКЛУЧЕНИ ВО ЖИВОТОТ И РАБОТАТА НА УЛИЦА	15
4.1 ЦЕНТАР ЗА СОЦИЈАЛНА РАБОТА	15
4.2 МИНИСТЕРСТВО ЗА ВНАТРЕШНИ РАБОТИ	16
4.3 МИНИСТЕРСТВО ЗА ЗДРАВСТВО	17
4.4 МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА И ОБРАЗОВНИТЕ ИНСТИТУЦИИ	18
4.5 ЗДРУЖЕНИЈА	19
4.6 ЕДИНИЦИТЕ НА ЛОКАЛНА САМОУПРАВА	19

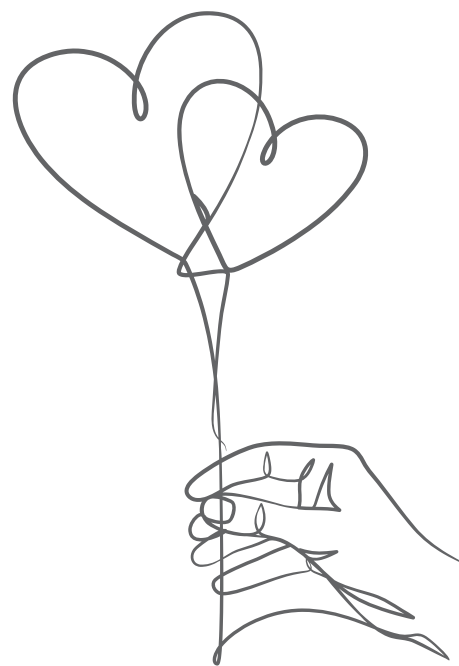
ВОВЕД

Во Република Северна Македонија сè уште е актуелен проблемот со децата на улица. Секојдневно сме сведоци на големиот број на деца на улица кои се присутни на улиците и во најнеповолните временски услови. Најчесто тие ги бришат ветробранските стакла на автомобилите, продаваат ситни предмети, питачат на булеварите и улиците каде што има голема фреквенција на сообраќај, при што го доведуваат својот живот и животот на другите учесници во сообраќајот во опасност. Тие не ретко вршат и други работи, како што е собирање на старо железо, храна или стара облека од контејнерите за отпад или безделничат и скитаат.

Кога станува збор за појавата на деца на улица/улични деца во Република Северна Македонија и за определбата на поимот во тој контекст, може да се каже дека кај нас, всушност, постојат само *деца на улица*. Имено, повеќето истражувања и анализи покажаа дека во Република Северна Македонија не постојат во вистинска смисла на зборот улични деца, туку дека децата кои престојуваат на улица имаат домови и семејства, но економската состојба на семејствата е на многу ниско ниво и отсутствува родителска грижа и заштита. Повеќето семејства на овие деца примаат некаков вид парична помош од државата или од меѓународните организации. Најголемиот процент деца на улица во Република Северна Македонија се од ромска националност, а потоа следуваат децата од: македонската, албанската, турската и другите националности. Најчести активности кај децата на улица во Република Северна Македонија се: собирање предмети, вршење работни активности и друго, но понекогаш се присутни и: питачењето, безделничењето, талкањето, па и вршењето крајби, проституција и сл.

Децата што питачат, скитаат и работат на улица, се препознаени како деца на улица и согласно со прописите од оваа област, влегуваат во категоријата деца во ризик. Децата на улица се секојдневно повеќекратно изложени на ризикот да станат жртви на разни видови злоупотреба или занемарување, поради условите на живот, отсутството на родителска грижа, заштита и контрола, како и лесната достапност за потенцијалните сторители.

Евидентна е потребата од спроведување на координирана активност за помош, поддршка и заштита на овие деца, со цел правилен раст и развој. Со работката помеѓу институциите и нивните одговорности во однос на децата

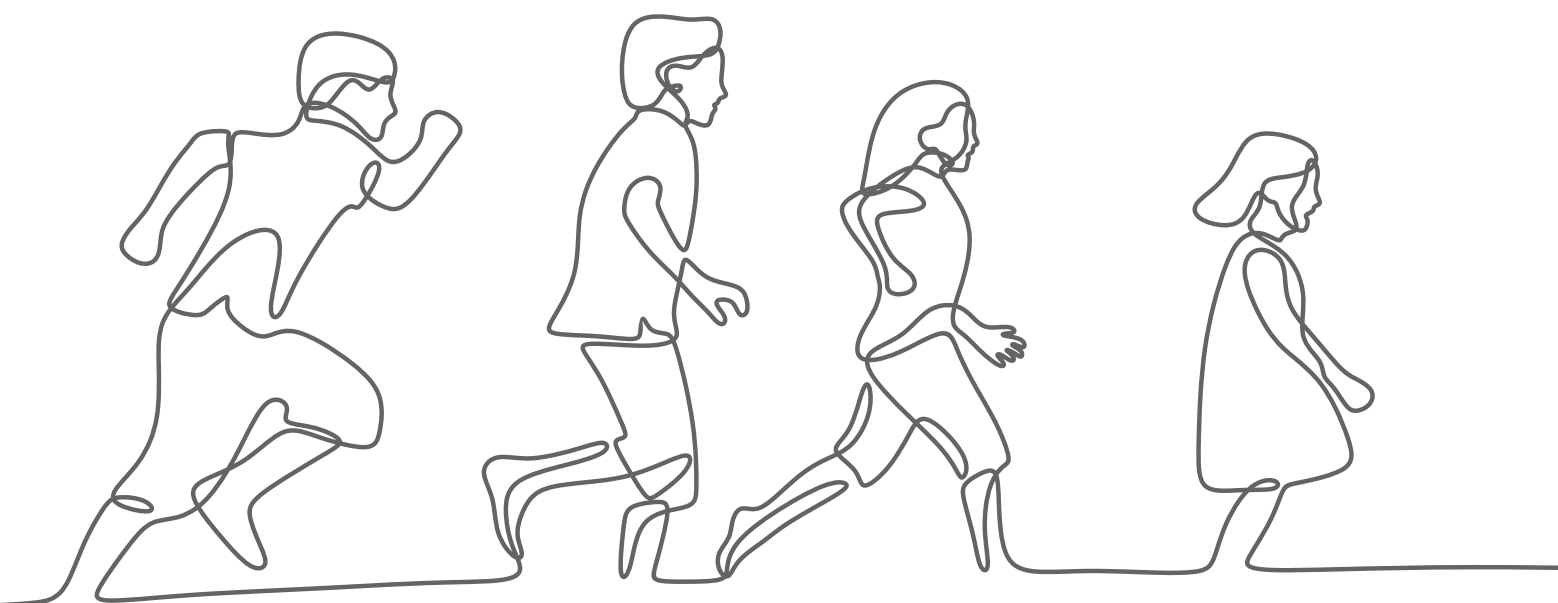

на улица беше регулирана со Мултидисциплинарен протокол за постапување (идентификување и упатување) со деца на улица/улични деца во Република Македонија од 2010 година.

Поради промените во националното законодавство, кои предвидуваат нови форми и услуги за заштита, помош и поддршка на децата, се наметна потребата од креирање на нов Меѓусекторски протокол за постапување со децата на улица.

Од сето погоренаведено, се дава одговорот и за оправданоста за изработка на нов протокол. Имено, на прво место, овој протокол е оправдано да постои заради самите деца на улица на кои треба целосно и неодложно да им се помогне. Исто така, овој протокол е оправдано да постои и заради потребата од широка палета на постапки и мерки кои ќе им се понудат на стручните лица ширум земјава, а кои се во допир со целната група и на кои им е потребен унифициран, стандардизиран и единствен начин на постапување со овие деца.

Меѓусекторскиот протокол за постапување со децата на улица (во натамошниот текст: Протокол) е документ кој дава насоки за координирано постапување на сите надлежни институции и здруженија кои се вклучени во заштита, помош и поддршка на децата на улица и нивните семејства.

1. ТЕОРЕТСКИ ДЕЛ

КЛУЧНИ ДОКУМЕНТИ ЗА РАЗВИВАЊЕ НА ПРОТОКОЛОТ

1.1 НАЦИОНАЛНА ЛЕГИСЛАТИВА

Како систем на организирани мерки и активности за грижа и заштита на децата, примарно, заштитата на децата се остварува со Уставот на Република Северна Македонија (член 42). Заштитата на сите деца како и на децата на улица е опфатена со низа закони:

1. Закон за семејство¹
2. Закон за заштита на децата²
3. Закон за социјална заштита³
4. Закон за правда за децата⁴
5. Закон за основното образование⁵
6. Закон за средното образование⁶
7. Закон за матична евиденција⁷

-
- 1 „Службен весник на Република Македонија“ бр. 80/1992, 9/1996, 38/2004, 33/2006, 84/2008, 67/2010, 156/2010, 39/2012, 44/2012, 38/2014, 115/2014,104/2015, 150/2015 и „Службен весник на РСМ“ 53/2021
 - 2 „Службен весник на РМ“ бр. 23/2013, 12/2014, 10/2015, 25/2015, 150/2015, 27/2016, 163/2017, 21/2018, 198/2018 и „Службен весник на РСМ“ бр. 104/2019 , 146/2019, 275/2019, 311/2020
 - 3 „Службен весник на РСМ“ бр. 104/2019, 146/2019, 275/2019, 302/2020, 311/2020, 163/2021, 294/2021, 99/2022
 - 4 „Службен весник на РМ“ бр. 148/2013, и „Службен весник на РСМ“ бр. 152/2019 и бр. 275/2019
 - 5 „Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 161/2019 и 229/2020
 - 6 „Службен весник на Република Македонија“ бр. 44/1995, 24/1996, 34/1996, 35/1997,82/1999, 29/2002, 40/2003, 42/2003, 67/2004, 55/2005, 113/2005, 35/2006, 30/2007, 49/2007,81/2008, 92/2008, 33/2010,116/2010, 156/2010, 18/2011, 42/2011, 51/2011, 6/2012, 100/2012, 24/2013, 41/2014, 116/2014, 135/2014, 10/2015, 98/2015, 145/2015, 30/2016, 127/2016, 67/2017, 64/2018 и „Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 229/2020
 - 7 Службен весник на Република Македонија“бр. 8/1995, 38/2002, 66/2007, 67/2009, 13/2013, 43/2014, 148/2015, 27/2016 и 64/18 и Службен весник на Република Северна Македонија бр. 14/2020

8. Закон за матичен број⁸
9. Закон за спречување и заштита од дискриминација⁹
10. Закон за локална самоуправа¹⁰
11. Закон за финансирање на единиците на локална самоуправа¹¹
12. Закон за меѓуопштинска соработка¹²
13. Закон за здруженија и фондации¹³
14. Закон за спречување и заштита од насилство врз жените и семејното насилство¹⁴
15. Закон за бесплатна правна помош¹⁵
16. Закон за неевидентирани лица во матичната книга на родени¹⁶
17. Закон за здравствена заштита¹⁷
18. Закон за здравствено осигурување¹⁸
19. Закон за полиција¹⁹
20. Кривичен законик²⁰
21. Закон за кривичната постапка²¹
22. Закон за прекршоци²²
23. Закон за прекршоците против јавниот ред и мир.²³

8 Службен весник на Република Македонија бр. 137/2013, бр. 55/2016, Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 67/2022

9 „Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 101/2019

10 „Службен весник на РСМ“ бр. 5/2002

11 „Службен весник на РМ“ бр. 61/2004, 96/2004, 67/2007, 156/2009, 47/2011 и 192/2015

12 „Службен весник на Република Македонија“ бр. 79/2009

13 „Службен весник на Република Македонија“ бр. 80/1992, 9/1996, 38/2004, 33/2006, 84/2008, 67/2010, 156/2010, 39/2012, 44/2012, 38/2014, 115/2014,104/2015, 150/2015 и „Службен весник на РСМ“ 53/2021

14 „Службен весник на РМ“ бр. 23/2013, 12/2014, 10/2015, 25/2015, 150/2015, 27/2016, 163/2017, 21/2018, 198/2018 и „Службен весник на РСМ“ бр. 104/2019 , 146/2019, 275/2019, 311/2020

15 „Службен весник на РСМ“ бр. 104/2019, 146/2019, 275/2019, 302/2020, 311/2020, 163/2021, 294/2021, 99/2022

16 „Службен весник на РМ“ бр. 148/2013, и „Службен весник на РСМ“ бр. 152/2019 и бр. 275/2019

17 „Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 161/2019 и 229/2020

18 „Службен весник на Република Македонија“ бр. 44/1995, 24/1996, 34/1996, 35/1997,82/1999, 29/2002, 40/2003, 42/2003, 67/2004, 55/2005, 113/2005, 35/2006, 30/2007, 49/2007,81/2008, 92/2008, 33/2010,116/2010, 156/2010, 18/2011, 42/2011, 51/2011, 6/2012, 100/2012, 24/2013, 41/2014, 116/2014, 135/2014, 10/2015, 98/2015, 145/2015, 30/2016, 127/2016, 67/2017, 64/2018 и „Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 229/2020

19 Службен весник на Република Македонија“бр. 8/1995, 38/2002, 66/2007, 67/2009, 13/2013, 43/2014, 148/2015, 27/2016 и 64/18 и Службен весник на Република Северна Македонија бр. 14/2020

20 Службен весник на Република Македонија бр. 137/2013, бр. 55/2016, Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 67/2022

21 „Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 101/2019

22 „Службен весник на РСМ“ бр. 5/2002

23 „Службен весник на РМ“ бр. 61/2004, 96/2004, 67/2007, 156/2009, 47/2011 и 192/2015

1.2 МЕЃУНАРОДНИ ДОКУМЕНТИ И КОНВЕНЦИИ

Република Северна Македонија се вбројува во земјите кои ги имаат ратификувано речиси сите главни договори за човекови права на меѓународно и на европско ниво. Меѓу ратификуваните договори за човекови права е и Конвенцијата за правата на децата (20.11.1998 г.) која во Северна Македонија стапи во сила на 17 септември 1991 година. Не помалку значајни во заштитата и грижата за децата се низата протоколи и други конвенции кои Република Северна Македонија ги има ратификувано.

Конвенцијата на ОН за правата на детето, најшироко ратификуваниот договор за човекови права во светот, е клучен обврзувачки инструмент кој ги вклучува: граѓанските, политичките, економските, социјалните и културните права на децата. Република Северна Македонија, како држава наследничка на поранешната Социјалистичка Федеративна Република Југославија, на 2 декември 1993 година, ја прифати ратификацијата на оваа конвенција.

Покрај Конвенција за правата на детето, Република Северна Македонија ги има ратификувано и следните меѓународни документи:

1. Факултативен протокол кон Конвенцијата за правата на детето кој се однесува на продажба на деца, детска проституција и детска порнографија, усвоен на 25 мај 2000 1980²⁴
2. Факултативен протокол кон Конвенцијата за правата на детето кој се однесува на вклучување на децата во вооружени конфликти, усвоен на 25 мај 2000 1980²⁵
3. Конвенција за граѓанско-правните аспекти за меѓународно грабнување на деца, усвоена на 25 октомври 1980 год.²⁶
4. Европска конвенција за признавање и спроведување на одлуките кои се однесуваат на старателството над децата и обновување на старателството над децата (ЕТС 105), усвоена на 20 мај 1980 год.²⁷
5. Европска конвенција за законскиот статус на вонбрачните деца (ЕТС 085), усвоена на 15 октомври 1975 год.²⁸
6. Европска конвенција за остварување на правата на децата (ЕТС 160), усвоена на 3 април 2001 год.²⁹

24 „Службен весник на Република Македонија“ бр. 79/2009

25 Службен весник на РМ бр. 52/2010, 135/2011, 55/2016

26 „Службен весник на РСМ“ бр. 24/2021

27 „Службен весник на РСМ“ бр. 101/2019

28 „Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 42/2020 и 305/2020

29 „Службен весник на Република Македонија“ бр. 43/2012, 145/2012, 87/2013, 164/2013, 39/2014, 4/2014, 132/2014, 188/2014, 10/2015, 61/2015, 154/2015, 192/2015, 17/2016, 37/2016

7. Европска конвенција за посвојување на деца (ЕТС 058), усвоена на 3 април 2001 год.³⁰
8. Конвенција за заштита на децата и за соработка во областа на меѓународно посвојување, усвоена на 29 мај 1993 год.³¹
9. Конвенција на Обединетите нации против транснационалниот организиран криминал и Протоколот за превенција, спречување и казнување на трговија со лица, особено жени и деца, со кој се дополнува Конвенцијата на Обединетите нации против транснационалниот организиран криминал и Протоколот против криумчарење на мигранти по копнен, воден или воздушен пат, со кој се дополнува Конвенцијата, усвоена на 15 ноември 2000 год.³²

ВОДЕЧКИ ПРИНЦИПИ И НИВНА ОПРЕДЕЛБА

- ПРАВО НА ЖИВОТ. ОПСТАНОК И РАЗВОЈ
 - НЕДИСКРИМИНАЦИЈА И ЕДНАКВОСТ НА МОЖНОСТИТЕ
 - НАЈДОБАР ИНТЕРЕС НА ДЕТЕТО
 - ПРАВО НА УЧЕСТВО НА ДЕТЕТО
-

ПРАВО НА ДЕТЕТО НА ЖИВОТ. ОПСТАНОК И РАЗВОЈ

Република Северна Македонија го признава правото на живот на секое дете со самото раѓање и во најголема можна мера овозможува опстанок и развој на детето.

Ова е појдовниот, најосновен принцип од кој произлегуваат сите други принципи кои се однесуваат како на сите деца, така и на децата на улица, а кој е содржан во Уставот на Република Северна Македонија и во националната легислатива.

НЕДИСКРИМИНАЦИЈА И ЕДНАКВОСТ НА МОЖНОСТИТЕ

Република Северна Македонија ги почитува и обезбедува правата содржани во Конвенцијата за правата на детето за секое дете под нејзина јурисдикција без каква било дискриминација и без оглед на: расата, бојата на кожата, полот, јазикот, вероисповедта, политичкото или друго убедување, националното, етничкото или социјалното потекло, имотната состојба, онеспособеноста,

30 „Службен весник на Република Македонија“ бр. 25/2000, 34/2000, 96/2000, 50/2001, 11/2002, 31/2003, 84/2005, 37/2006, 18/2007, 36/2007, 82/2008, 98/2008, 6/2009, 67/2009, 50/2010, 156/2010, 53/2011, 26/2012, 145/2012, 16/2013, 91/2013, 187/2013, 43/2014, 44/2014, 97/2014, 112/2014, 113/2014, 188/2014, 20/2015, 61/2015, 61/2015, 98/2015, 129/2015, 150/2015, 154/2015, 192/2015, 217/2015, 27/2016, 37/2016, 120/2016, 142/2016

31 „Службен весник на РМ“ бр. 114/2006, 6/2009, 145/2012, 41/2014, 33/2015, 31/2016, 106/2016 и 120/2016

32 „Службен весник на Република Македонија“ бр. 150/2010 и бр. 100/2012

потеклото или друг статус на детето или на неговиот родител или законски старател.

Република Северна Македонија ги презема сите потребни мерки за да се обезбеди заштита на детето од сите облици на дискриминација или казни засновани врз статусот, активностите, изразеното мислење или убедување на родителите, законските старатели или членовите на семејството на детето.

НАЈДОБРИОТ ИНТЕРЕС НА ДЕТЕТО

Во сите активности кои се однесуваат на децата, од примарно значење се интересите на детето, без оглед на тоа дали ги спроведуваат јавните или приватните институции за социјална заштита, судовите, административните органи или законодавните тела.

Република Северна Македонија се обврзува на детето да му обезбеди таква заштита и грижа кои се неопходни за неговата благосостојба, земајќи ги во вид правата и обврските на неговите родители, законските старатели или на другите поединци кои се правно одговорни за детето и за таа цел ги преземаат сите потребни законодавни мерки.

ПРАВО НА УЧЕСТВО НА ДЕТЕТО

На детето кое е способно да формира свое сопствено мислење, му се обезбедува право на сопствено мислење, право на слободно изразување на тоа мислење за сите прашања кои се однесуваат на детето, со тоа што на неговото мислење се посветува должно внимание во согласност со годините на животот и зрелоста на детето.

За таа цел, на детето посебно му се дава можност да биде сослушано во сите судски и административни постапки кои се однесуваат на него, било непосредно или преку застапникот или соодветен орган, на начин кој е во согласност со процедуралните правила на националниот закон.

Детето има право на слобода на изразување која ја опфаќа и слободата да бара, да прима и да дава информации и идеи од сите видови, без оглед на границите, било усно или писмено, било преку печатот, уметноста или некој друг медиум, по избор на детето.

ЦЕЛ НА ПРОТОКОЛОТ

УНАПРЕДУВАЊЕ НА НАЧИНОТ НА ПОСТАПУВАЊЕ
СО ДЕЦАТА НА УЛИЦА. ПРЕКУ УНИФИЦИРАН,
МУЛТИДИСЦИПЛИНАРЕН И МЕЃУСЕКТОРСКИ ПРИСТАП
ЗАРАДИ ОБЕЗБЕДУВАЊЕ ПОМОШ. ПОДДРШКА И
ЗАШТИТА НА ДЕЦАТА И НИВНО ВКЛУЧУВАЊЕ ВО
ОПШТЕСТВОТО ЗА ОСТВАРУВАЊЕ НА НАЈДОБРИОТ
ИНТЕРЕС НА ДЕТЕТО.

2. ПОИМИ КОРИСТЕНИ ВО ОВОЈ ПРОТОКОЛ

Поимот **УЛИЧНИ ДЕЦА/ДЕЦА НА УЛИЦА** не е точно определен ниту во домашната ниту во светската литература. Генерално, под овој поим се подразбираат малолетни лица на возраст од 0 до 18 години, кои егзистираат на улица и кои се лишени од семејна грижа.

Според определбите на УНИЦЕФ, овој поим се дели во две основни поткатегории:

ДЕЦА НА УЛИЦА – деца кои најголемиот дел од времето го поминуваат на улица иако имаат свои семејства и домови. Најчестата причина за тоа е отсуството на родителска грижа, но и лошите социоeкономски услови на нивните семејства. Нивното поведение најчесто се сведува на социјално пермисивно собирање отпадни суровини и разни предмети; вршење разни работни услуги; препродавање, но неретко поведението добива и асоцијално и непермисивно значење, питачење, безделничење, а понекогаш нивното поведение е и антисоцијално и престапно вршење на: кражби, проституирање, користење дроги и психотропни супстанции итн.

УЛИЧНИ ДЕЦА – деца кои буквално живеат на улица (или надвор од нормална семејна средина) постојано. Кај овие деца отсуствува родителска грижа и заштита, без разлика дали тие го напуштиле домот/родителите/старателите или родителите/старателите ги напуштиле нив. Понекогаш може да постојат семејни врски, но тие се многу слаби, повремени и незначителни во поглед на потребите на детето за грижа и заштита. Најчесто тие питачат или пребаруваат по контејнери за да преживеат, а неретко вршат и различни видови работни активности. Понекогаш и кај овие деца се среќаваат асоцијални или антисоцијални поведенија затоа што кај нив ризикот за егзистенција е уште поголем.

Во Законот за правда за децата е определено значењето на следните поими:

ДЕТЕ ВО РИЗИК е секое дете кое наполнило седум, а не наполнило 18 години со телесна попреченост или пречки во менталниот развој, жртва на насилство, воспитно и социјално запуштено, кое се наоѓа во таква состојба во која е отежнато или е оневозможено остварувањето на воспитната функција на родителот/ите, односно старателот/ите, кое не е вклучено во системот на образованието и воспитувањето, вовлечено во питање, скитање или проституција, кое употребува дроги и други психотропни супстанции и прекурзори или алкохол,

а кое поради ваквите состојби е или може да дојде во допир со закон како жртва или како сведок на дејствие, кое со закон е предвидено како прекршок или дејствие, кое со закон е предвидено како кривично дело.

ДЕТЕ ЖРТВА е секое дете на возраст до 18 години кое претрпело штета, вклучувајќи физичка или ментална повреда, емотивно страдање, материјална загуба или друга повреда или загрозување на правата и интересите како последица на сторено дејствие со закон предвидено како кривично дело.

3. ИДЕНТИФИКУВАЊЕ НА ДЕЦА НА УЛИЦА

ПРИЈАВУВАЊЕ НА СЛУЧАИ НА ДЕЦА НА УЛИЦА

Пријава за дете на улица се поднесува во најблиската полициска станица, или на бројот 192 или во надлежниот Центар за социјална работа.

Надлежниот орган што ја примил пријавата треба да собере основни информации за состојбата во која е забележано детето, и тоа:

- Адреса или поблиска ознака на локацијата каде е забележано детето;
- Состојба на детето (возраст, изглед – опис на облеката и чевлите што ги носи и други карактеристични податоци поврзани со физичкиот изглед на детето;
- Карактеристично однесување или други околности во кои детето било за-тектано;
- дали детето е само или во присуство на возрасно лице;
- други околности за кои смета дека може да бидат важни за оцена на пона-тамошното постапување.

4. ПОСТАПКА ЗА ЗАШТИТА НА ДЕЦАТА КОИ СЕ ВКЛУЧЕНИ ВО ЖИВОТОТ И РАБОТАТА НА УЛИЦА

4.1 ЦЕНТАР ЗА СОЦИЈАЛНА РАБОТА

Центарот за социјална работа, својата стручна работа за мапирање и идентификување на деца на улица ја реализира:

- преку теренска работа,
- по пријава од надлежни институции, организации или граѓани.

МАПИРАЊЕ И ИДЕНТИФИКУВАЊЕ НА ДЕЦА НА УЛИЦА ПРЕКУ ТЕРЕНСКА РАБОТА

Во насока на планско и координирано постапување на надлежните институции, Центарот за социјална работа и Секторот за внатрешни работи реализираат активности врз основа на претходно подготвен план и во него се дефинираат активности на сите лица (Центарот за социјална работа и полициските службеници од Секторот за внатрешни работи) што ќе постапуваат по планот, се определува времето и местото на постапување.

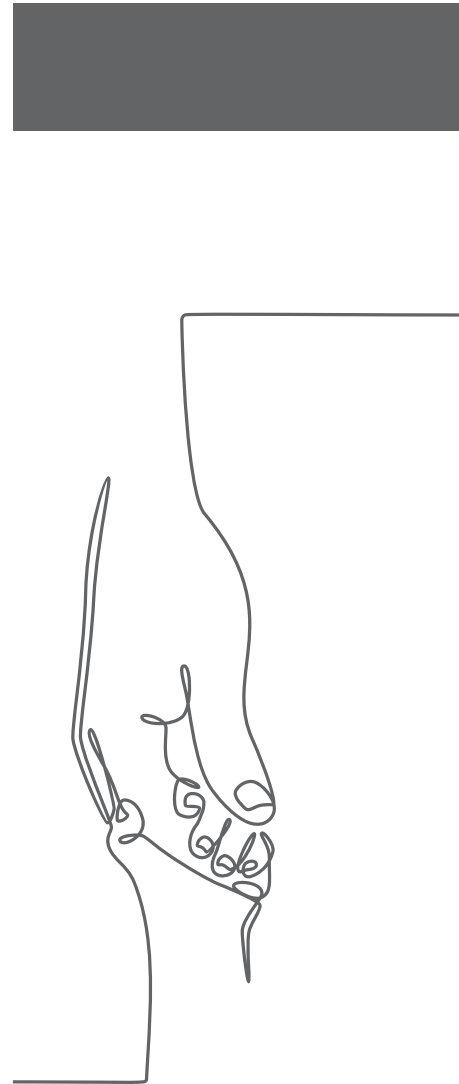
Теренската работа како составен дел од работата на стручниот тим од Центарот за социјална работа, придонесува за полесно мапирање и евидентирање на децата на улица. За таа цел, Центарот за социјална работа може да формира мобилен тим.

МАПИРАЊЕ И ИДЕНТИФИКУВАЊЕ НА ДЕЦА НА УЛИЦА ПО ПРИЈАВА ОД НАДЛЕЖНИ ИНСТИТУЦИИ, ОРГАНИЗАЦИИ ИЛИ ПОЕДИНЦИ

Секоја институција, организација или граѓанин може да пријави во Центарот за социјална работа дете на улица. Известувањето се заведува во Регистарот за примени известувања за деца во ризик и се отвора предмет за детето.

ПОСТАПУВАЊЕ НА СТРУЧЕН РАБОТНИК/ВОДИТЕЛ НА СЛУЧАЈ:

- Кога е познат идентитетот на детето и неговите родители, Центарот за социјална работа прави првична проценка за утврдување на фактичката состојба во семејството, степенот на ризик на враќање на детето во семејството и причините поради кои детето се наоѓа на улица.

- Кога не е познат идентитетот на детето и неговите родители, стручен работник/водител на случај заедно со надлежен полициски службеник преземаат дејствија за утврдување на нивниот идентитет. Доколку родителите не се обезбедат, Центарот за социјална работа презема мерки за згрижување на детето.
- Доколку е загрозено здравјето и животот на детето и има потреба од здравствена услуга, стручен работник/водител на случај го придружува детето до соодветната здравствена установа.
- По спроведената детална проценка на потребите, ризиците и потенцијалите на детето, се подготвува Индивидуален план со дефинирани активности, рок, динамика и извршители. Се одредуваат приоритетни активности за заштита на детето и зајакнување на потенцијалите на семејството преку помош и поддршка во остварување на права и услуги од областа на социјалната и детска заштита.
- Индивидуалниот план содржи мерки и активности кои се реализираат во соработка со други институции и организации во зависност од конкретниот случај (Агенција за вработување на РСМ, здравствени и образовни институции, здруженија и др.).
- Центарот за социјална работа соработува со образовните институции за вклучување на детето во образовниот процес.
- Стручен работник/водител на случај прави евалуација и ревизија на Индивидуалниот план, преку утврдување на степенот на реализација на планираните активности и се преземаат други дејствија во насока на дополнување/менување на планот.

4.2 МИНИСТЕРСТВО ЗА ВНАТРЕШНИ РАБОТИ

По примена пријава (телефонска, писмена или непосредно поднесена во полициска станица) за дете на улица кое пита на јавно место, мерки и активности преземаат полициските службеници кои се посебно оспособени за работи на сузбивање на малолетничката деликвенција согласно со: Законот за кривична постапка, Законот за правда за децата и Законот за полиција.

При извршувањето на службените должности, доколку полицискиот службеник затекне дете на улица, должен е да преземе соодветни активности и мерки за отстранување на детето од улица:

- Во случаи кога од страна на полициски службеник на јавно место ќе биде затекнато дете да пита, тој се јавува во надлежната ПС ОН (Полициска станица од општа надлежност). Полицискиот службеник го известува дежурниот полициски службеник, кој веднаш го известува инспекторот за малолетничка деликвенција, односно полициски службеник од крим-полиција со цел преземање на потребни мерки и активности согласно закон.
- Полицискиот службеник од крим-полиција/инспекторот за малолетничка деликвенција, излегува на самото место со службено возило без службени обележја и утврдува дали детето е таму, дали е само или во присуство на возрасно лице и дали детето е во ризик.
- Полицискиот службеник од крим-полиција/инспекторот за малолетничка

деликвенција го идентификува детето, го контактира родителот и го известува Центарот за социјална работа.

- Разговорот се води во посебни простории соодветни за разговор со дете.
- Полицискиот службеник од крим-полиција/инспекторот за малолетничка деликвенција, повикува адвокат во ситуации утврдени со Законот за правда за децата.

Во насока на планско и координирано постапување на надлежните институции, Секторот за внатрешни работи и Центарот за социјална работа реализираат активности врз основа на претходно подготвен план и во него се дефинираат активности на сите лица (Центарот за социјална работа и полициските службеници од Секторот за внатрешни работи) што ќе постапуваат по планот, се определува времето и местото на постапување.

Првиот контакт со детето, по излегувањето на терен, треба да овозможи првична проценка на состојбата на детето и други околности релевантни за обезбедување заштита на детето во соработка со стручни лица од надлежните институции.

Кога полициски службеник ќе забележи дека детето има повреди или е во лоша здравствена состојба, ја известува итната служба, како и надлежниот Центар за социјална работа. Стручно лице од Центарот за социјална работа и полициски службеник го придружуваат детето при прегледот.

По преземените дејствија, доколку постојат основи за сомневање дека е извршено кривично дело за кое се гони по службена должност, се подготвува соодветен поднесок (кривична пријава или известување) и се доставува до надлежното Основно јавно обвинителство.

4.3 МИНИСТЕРСТВО ЗА ЗДРАВСТВО

Здравствените работници во здравствените установи соработуваат со стручните лица во Центарот за социјална работа и полициските службеници заради обезбедување на навремена и ефикасна здравствена заштита на децата на улица. Здравствените работници веднаш даваат здравствена услуга на детето кое е придружувано од страна на стручните лица во Центарот за социјална работа и полициските службеници, зависно од неговата здравствена состојба.

За секое дете на улица придружувано од стручно лице од Центарот за социјална работа/полициски службеници, здравствените работници даваат соодветна здравствена услуга, подготвуваат медицински извештај и го доставуваат до Центарот за социјална работа или до полициските службеници.

Со цел за откривање на доенчињата, малите деца и децата на улица кои се надвор од системот за задолжително здравствено осигурување кои се надвор од образовниот систем и се без лична документација, стручните лица од центарот за социјална работа ги придружуваат (упатуваат) овие деца до наведените здравствени установи или ги информираат патронажните служби при Здравствените домови да извршат теренски посети на подрачјата каде што најчесто престојуваат овие деца.

Согласно Владините програми за здравствена заштита, здравствените работници обезбедуваат здравствена заштита и грижа на децата на улица во Јавни здравствени установи - Здравствени домови преку обавување на систематски прегледи, прегледи на забите, внесување во евиденција за имунизација и спроведување на имунизација, лекување на болести и упатување на повисоко ниво на секундарна и терциерна здравствена заштита.

4.4 МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА И ОБРАЗОВНИТЕ ИНСТИТУЦИИ

Секое дете има право на бесплатно и квалитетно воспитание и образование во основно и во средно училиште. Основното и средното образование се задолжителни.

Доколку детето не е запишано во училиште, основното училиште е должно да го извести овластениот просветен инспектор на општината или државниот просветен инспектор во општините каде што нема овластен просветен инспектор за децата кои не се запишани во прво одделение до 20 јуни во тековната година.

Образовните институции соработуваат со Центарот за социјална работа за вклучување на децата на улица во образовниот процес. Без оглед на тоа дали детето има или нема документи за идентификација (или е започната постапка за нивно вадење), детето се запишува во образовна институција согласно со неговата возраст и индивидуалните потреби.

По запишувањето во училиште, следењето на детето го презема стручната служба во училиштето согласно со Законот за основно образование, која соработува со надлежниот Центар за социјална работа и го известува за состојбата на детето, неговото поведение во училиштето, успехот итн. Доколку детето е запишано во училиште, но не оди редовно, основното училиште е должно да го извести овластениот просветен инспектор на општината или државниот просветен инспектор во општините каде што нема овластен просветен инспектор за децата за учениците кои неоправдано не го посетуваат основното училиште повеќе од еден месец, во рок од 3 (три) работни дена од истекот на месецот. Домашна посета на семејствата на учениците се прави за учениците кои неоправдано не го посетуваат основното училиште повеќе од еден месец.

Доколку се добијат сознанија дека детето времето го поминува на улица во питачење или во слични активности, веднаш се известува надлежниот Центар за социјална работа.

За децата на улица кои не биле вклучени во настава, а се со надмината возрастна граница, се подготвуваат прилагодени наставни програми со кои ќе се овозможи вклучување во соодветното одделение на основното образование.

За поддршка на децата на улица од ромска етничка припадност кои потекнуваат од социјално загрозувани семејства и/или се подолго време надвор од образовниот систем, може да се искористат ресурсите на образовните медијатори за учениците.

4.5 ЗДРУЖЕНИЈА

Во однос на идентификацијата на децата на улица, доколку здруженијата забележат дете во својата околина за кое се верува дека е дете на улица, веднаш треба да ја известат полицијата на бројот 192, односно да пријават во најблиската полициска станица или во најблискиот Центар за социјална работа.

Здруженијата може да преземат активности во однос на мапирање и идентификација, истражување, кампањи и поддршка на децата на улица и нивните семејства, самостојно или во соработка со други институции.

Добиените сознанија може да ги достават до надлежните институции.

Здруженијата може да даваат услуги на начин и под услови утврдени со закон.

4.6 ЕДИНИЦИТЕ НА ЛОКАЛНА САМОУПРАВА

Единиците на локалната самоуправа го известуваат надлежниот Центар за социјална работа во случај на појава на деца на улица на својата територија, како преку своите редовни активности, така и преку планираните акции за идентификација.

Во секоја единица на локална самоуправа, се формира Општински совет за социјална заштита, во кој членуваат претставници од сите релевантни институции и здруженија. Советот подготвува Социјален план за подрачјето на општината, кој содржи: мапирање на социјалните проблеми и ранливите групи во општината, анализа на капацитетите и расположливите социјални услуги, како и специфичните потреби за развој на социјалните услуги во општината, вклучувајќи ги и децата на улица.

Градоначалникот, врз основа на Социјалниот план, подготвува Годишна програма за социјалната заштита, која ја донесува Советот на општината.

Врз основа на годишните програми за социјална заштита на општините и мислењето на планските региони, Министерството за труд и социјална политика ги планира мерките, активностите, потребите и условите за доделување на средства за општините за развивање на социјалните услуги за децата на улица.

Единиците на локалната самоуправа преземаат мерки за поддршка на децата на улица за редовно присуство во предучилишното воспитание и образовниот процес.

